

TILSYNSRAPPORT

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen

Bodø kommune – Hunstad ungdomsskole

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1. Innledning	4
2. Om tilsynet med Bodø kommune – Hunstad ungdomsskole.....	4
2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler.....	4
2.2 Tema for tilsynet.....	4
2.3 Om gjennomføringen av tilsynet	5
3. Skolens arbeid med opplæringen i fag	5
3.1 Rettslige krav	5
3.2 Fylkesmannens undersøkelser	6
3.3 Fylkesmannens vurderinger.....	8
3.4 Fylkesmannens konklusjon.....	9
4. Undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte	10
4.1 Rettslige krav	10
4.2 Fylkesmannens undersøkelser	11
4.3 Fylkesmannens vurderinger.....	13
4.4 Fylkesmannens konklusjon.....	14
5. Undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning	14
5.1 Rettslige krav	14
5.2 Fylkesmannens undersøkelser	15
5.3 Fylkesmannens vurderinger.....	16
5.4 Fylkesmannens konklusjon.....	16
6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring	17
6.1 Rettslige krav	17
6.2 Fylkesmannens undersøkelser	17
6.3 Fylkesmannens vurderinger.....	18
6.4 Fylkesmannens konklusjon.....	18
6.5 Fylkesmannen bemerker.....	18
7. System for å vurdere og følge opp at kravene blir etterlevd	19
7.1 Tilsynet er ikke utvidet til å omfatte skoleeiers system	19
8. Frist for retting av brudd på regelverket	19
9. Skoleeiers frist til å rette	21
Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget.....	22

Sammendrag

Tema og formål

Fylkesmannen gjennomfører i perioden 2014 – 2017 felles nasjonalt tilsyn med temaet *Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen*. Tilsynet er delt inn i fire undertema: skolens arbeid med opplæringen i fag, individuell undervisvurdering i fag, spesialundervisning og særskilt språkopplæring. Fylkesmannen foretar nå tilsyn over dette tema med Bodø kommune, der Hunstad ungdomsskole er valgt ut for stedlig tilsyn inneværende år.

Det overordnede målet for tilsynet er å bidra til at alle elever i grunnsopplæringen får et godt utbytte av den opplæringen som tilbys. Formålet med tilsynet er å sjekke om skolen følger opplæringsloven med forskrifter, og å bidra til bedre regel forståelse og regeletterlevelse i kommuner og skoler.

Gjennomføring

Det ble gjennomført veiledning for skoleeier og skoleledere i Bodø 8. desember 2016, hvor det ble informert nærmere om tema og bakgrunn for tilsynet. I tillegg ble veiledningsmaterieell og egenvurderingsskjema utarbeidet av Utdanningsdirektoratet presentert.

Etter varsel om tilsyn av 17. januar 2017, har skolen sendt inn forespurt dokumentasjon. Den 22. og 23. mars 2017 ble det gjennomført stedlig tilsyn ved Hunstad ungdomsskole hvor rektor og utvalgte lærere ble intervjuet. Vi har også hatt samtaler med elever og foreldre.

Fylkesmannen har nå gransket og vurdert skriftlige og muntlige opplysninger.

Avdekkede brudd på regelverket

Oppfyllelse av elevenes rett til et godt utbytte av opplæringen skjer på skolen. Det er skoleledelsen og de ansatte som i det daglige må arbeide for at elevene skal få et godt utbytte av opplæringen. Kommunen som skoleeier er likevel øverste ansvarlige for at pliktene i opplæringsloven blir oppfylt. Skoleeier må ha et forsvarlig system for å sikre at kravene i opplæringsloven og tilhørende forskrifter blir oppfylt.

Fylkesmannen har avdekket forhold som tilsier at praksis må endres.

Status på rapporten og veien videre

I denne tilsynsrapporten får kommunen en *rimelig frist* til å rette de brudd på regelverket som er avdekket under tilsynet. Dersom bruddene på regelverket ikke rettes innen rettefristen vil Fylkesmannen vedta *pålegg om retting* i enkeltvedtak.

1. Innledning

Fylkesmannen åpnet 17.01.2017 tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen i Bodø kommune. Undersøkelsene har vært på skolenivå ved Hunstad ungdomsskole.

Felles nasjonalt tilsyn 2014-17 handler om skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og består av tre områder for tilsyn: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen (som denne rapporten omhandler), forvaltningskompetanse og skolebasert vurdering. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledningsmaterie¹ knyttet til tilsynet, og Fylkesmannen har gjennomført informasjons- og veiledningssamlinger.

Det er skoleeier som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Skoleeier er derfor adressat for denne foreløpige tilsynsrapporten.

I denne tilsynsrapporten er det fastsatt frist for retting av brudd på regelverket som er avdekket under tilsynet. Fristen er 31.08.2017. Dersom brudd på regelverket ikke er rettet innen fristen, vil Fylkesmannen i Nordland vedta pålegg om retting med hjemmel i kommuneloven § 60 d. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som enkeltvedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

2. Om tilsynet med Bodø kommune – Hunstad ungdomsskole

2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kap. 10 A. Fylkesmannens tilsyn på opplæringsområdet er lovlighetstilsyn jf. kommuneloven § 60 b. Fylkesmannens tilsyn med offentlige skoler er myndighetsutøvelse og skjer i samsvar med forvaltningsrettens regler for dette.

I de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som brudd på regelverket, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt.

2.2 Tema for tilsynet

Temaet for tilsynet er rettet mot skolens kjernevirksomhet: skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen. Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at alle elever får et godt utbytte av opplæringen.

Hovedpunkter i tilsynet vil være:

- Skolens arbeid med opplæringen i fag
- Underveisvurdering for å øke elevenes læringsutbytte
- Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning
- Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

Tilsynet skal bidra til at skoleeier som ansvarlig sørger for at elevene:

- får kjennskap til og opplæring i målene som gjelder for opplæringen

¹ <http://www.udir.no/Regelverk/regelverk/tilsyn/>

- får tilbakemeldinger og involveres i eget læringsarbeid for å øke sitt utbytte av opplæringen
- får vurdert kontinuerlig hvilket utbytte de har av opplæringen
- blir fulgt opp og får nødvendig tilrettelegging når utbytte av opplæringen ikke er tilfredsstillende

I tilsynet vurderer vi om elevene får dette på Hunstad ungdomsskole.

Manglende etterlevelse av regelverket kan medføre at elevene ikke får realisert sine muligheter eller får lite utbytte av opplæringen.

2.3 Om gjennomføringen av tilsynet

Tilsyn med Bodø kommune ble åpnet gjennom brev 17.01.2017. Skoleeier er blitt pålagt å legge frem dokumentasjon for Fylkesmannen med hjemmel i kommuneloven § 60 c.

Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner er basert på skriftlig dokumentasjon og opplysninger fra intervju, se vedlegg.

3. Skolens arbeid med opplæringen i fag

3.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med opplæringen i fag. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Rektor skal sikre at opplæringens innhold er knyttet til kompetansemål i faget

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. Det betyr at opplæringen skal ha et innhold som bygger på kompetansemålene i læreplanen og bidrar til at disse blir nådd. Rektor må organisere skolen slik at dette blir ivaretatt, jf. opplæringsloven § 2-3.

Rektor skal sikre at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæring og hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse.

Underveisvurdering skal brukes som et redskap i læreprosessen og bidra til å forbedre opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Eleven skal kjenne til hva som er målene for opplæringen og hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene må kjenne til kompetansemålene i læreplanene for fagene, og at de er grunnlaget for vurderingen av elevens kompetanse. De skal også kjenne til hva læreren vektlegger når læreren vurderer et arbeid. Fra og med 8. trinn skal elevene kjenne til hva som skal til for å oppnå de ulike karakterene. Rektor må organisere skolen for å sikre at undervisningspersonalet formidler dette til elevene.

Rektor skal sikre at opplæringen dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og de individuelle opplæringsmålene i IOP.

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter LK06, jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. For de fleste fag i

grunnskolen og for noen fag i videregående skole er kompetansemålene satt per hovedtrinn eller etter flere års opplæring. I slike tilfeller må rektor sikre at elevene får opplæring i alle kompetansemålene i faget / på hovedtrinnet gjennom opplæringsløpet. En elev som får spesialundervisning, kan ha unntak fra kompetansemålene i de ordinære læreplanene, jf. opplæringsloven § 5-5. Gjeldende opplæringsmål for eleven skal fremgå av en individuell opplæringsplan (IOP). Skolen må sikre at elevens opplæring dekker de individuelle opplæringsmålene.

Alle elever som har vedtak om spesialundervisning, skal ha IOP.

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for alle elever som får spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Det må fremgå av IOP-en hvilket tidsintervall den gjelder for.

Innholdet i IOP-en skal samsvare med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen og synliggjøre eventuelle avvik fra LK06.

IOP-en skal vise mål for og innholdet i opplæringen og hvordan opplæringen skal gjennomføres, jf. opplæringsloven § 5-5. Reglene for innhold i opplæringen gjelder så langt de passer for spesialundervisningen. Det kan medføre at målene for opplæringen avviker fra kompetansemålene i læreplanene i LK06.

Før skolen/skoleeier gjør et enkeltvedtak om spesialundervisning, skal PPT utarbeide en sakkyndig vurdering. Den sakkyndige vurderingen skal gi tilrådning om innholdet i opplæringen, blant annet realistiske opplæringsmål for eleven og hvilken opplæring som gir eleven et forsvarlig opplæringstilbud. Vedtaket om spesialundervisning skal bygge på den sakkyndige vurderingen, og eventuelle avvik må begrunnes. Vedtaket om spesialundervisning fastsetter rammene for opplæringen og dermed innholdet i IOP-en. IOP-en kan først tas i bruk etter at det er fattet enkeltvedtaket om spesialundervisning.

IOP-en må ha egne mål for opplæringen når elevens opplæring avviker fra ordinære læreplaner, og skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringsplanen (klassens) planer.

Reglene om innhold i opplæringen (kompetansemålene i læreplanene) gjelder for spesialundervisning så langt de passer, jf. § 5-5 i opplæringsloven. Skolen skal legge vekt på utviklingsmulighetene for eleven og de opplæringsmålene som er realistiske innenfor det samme totale undervisningstimetallet som for andre elever, jf. opplæringsloven § 5-1. Den individuelle opplæringsplanen skal vise målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5. Dersom vedtaket om spesialundervisning ikke inneholder avvik fra LK06, eller bare angir færre kompetansemål i et fag enn i den ordinære læreplanen, må dette også komme klart frem i IOP-en. Det må også komme klart frem i hvilke fag eller deler av fag eleven eventuelt skal følge ordinær opplæring (i klassen). Skolen må ha en fremgangsmåte som angir hvordan spesialundervisningen og den ordinære opplæringen skal ses i sammenheng / arbeide sammen i slike tilfeller. Fremgangsmåten må være kjent og innarbeidet av de som har ansvaret for å utvikle IOP-en og for å gjennomføre opplæringen.

3.2 Fylkesmannens undersøkelser

Skolen lager årsplaner i fag på de enkelte trinn. I planleggingsuka før skolestart settes det av tid til å gjennomgå årsplanene og justere for eventuelle endringer. Ledelsen gir beskjed til faglærerne hvis det er gjort endringer i læreplanene, og forventer at lærerne

holder seg oppdatert på læreplanene i sine fag. Kompetansemålene blir brutt ned og omgjort til læringsmål. Ut i fra årsplanene blir det laget halvårsplaner som igjen er utgangspunkt for 2-ukersplaner. På 2-ukersplanene er det mål for hva eleven skal lære i perioden.

Årsplanene legges i en mappestruktur som ledelsen er inne og ser på. Tilsynet viser at det i årsplaner i matematikk, kroppsøving og samfunnsfag på flere trinn er kompetansemål der deler er kuttet ut eller har andre verb.

Det er en forventning fra ledelsen om at lærerne skal gjøre elevene kjent med mål for opplæringen gjennom at det skal stå mål på arbeidsplanene og at mål skal kommuniseres til elevene i undervisningen. Lærerne er godt kjent med dette. Arbeidsplanene lages til hver klasse på trinnene. Gjennomgang av disse viser at det varierer hvordan mål skrives inn. I de fleste tilfellene er det læringsmål for den enkelte perioden som står. I noen fag er det kompetansemål, og i noen få tilfeller er det ikke mål i faget på trinnets arbeidsplan.

Det er fokus på å ha vurderingskriterier i fagene. Elevene får vite mål for opplæringen og det lages vurderingskriterier til oppgaver, innleveringer og prøver. Elevene er noen ganger med på å lage kriteriene.

Det er faggrupper i fagene på tvers av trinn. Disse møtes flere ganger i semesteret, men møtefrekvensen varierer fra fag til fag. Årsplanlegging gjennomføres på trinnet og av den enkelte faglærer. For store fag er det flere faglærere på trinnet, mens det i de mindre fagene stort sett er bare en lærer. Årsplanene som er sendt inn inneholder ikke alle kompetansemålene siden de er fordelt på trinn. Det legges opp til at trinnteamet følger elevene alle tre årene.

Det er kontaktlærer som har ansvar for å følge opp arbeidet med IOP. Kontaktlærer har i denne ansvar for den generelle delen av læreplanen. Det er faglærer som lager de faglige delene av IOP. Elever som ikke har unntak fra de ordinære kompetansemålene får som regel sin spesialundervisning sammen med resten av klassen. Elever som har unntak fra de ordinære kompetansemålene har i større grad undervisning i mindre grupper eller en til en. IOP'en er et verktøy som lærerne bruker i spesialundervisningen. Skolens PP-medarbeider benyttes aktivt.

Det gjennomføres overføringsmøter med avgiverskolene før elevene begynner på ungdomsskolen. Det gjennomføres egne overføringsmøter for elever med behov for særskilt tilrettelegging eller spesialundervisning. Kontaktlærerne får tidlig beskjed om elever som skal ha spesialundervisning. IOP skal utarbeides for elever som har vedtak om spesialundervisning. Tilsynet viser at det er klart kommunisert fra ledelsen. Elevene følges opp av ledelsen og skolens PP-medarbeider. For elever som har vedtak om spesialundervisning fra skolestart, er det frist for når IOP skal være ferdig. For elever som får vedtak i løpet av skoleåret, utarbeides det IOP så snart vedtaket foreligger.

Innsendte enkeltvedtak har klare mål for opplæringen. I vedtak der det avvikes fra LK06, er det egne mål i faget i vedtaket. Vedtakene bygger på sakkyndig vurdering, og de anbefalingene som gis der. Vi har ikke fått vedtak som avviker fra sakkyndig vurdering. Tilsynet viser at de som skriver IOP benytter enkeltvedtak for å lage mål for eleven der det er snakk om avvik fra den ordinære læreplanen.

Tilsynet viser at det i enkelte tilfeller kan ta noe tid før rektor fatter enkeltvedtak. Da kan det hende at arbeidet med IOP starter før enkeltvedtaket er på plass. Lærerne er tydelig på at IOP'en ikke kan tas i bruk før enkeltvedtaket er klart.

Skolen har flere elever som har avvik fra de ordinære læreplanene. Graden av avvik varierer. Fra elever som har avvik i enkelte fag til elever som har avvik i alle fag. Det er opprettet et studierom som er bemannet med en lærer hele dagen, der elever som har spesialundervisning kan gå hvis de opplever at de trenger ekstra hjelp. Skolen har også et rom kalt «Pusterommet» der elever med stort behov for tilrettelegging kan oppholde seg og få undervisning store deler av dagen.

IOP viser at det er laget egne mål for elever der vedtaket viser at det er avvik fra LK06. Tilsynet viser at det er praksis å ha elevene mest mulig inne i klasserommet sammen med resten av klassen. Det legges opp til at mesteparten av spesialundervisningen kan gis i et tolærersystem i faget.

3.3 Fylkesmannens vurderinger

Tilsynet viser at skolen har ferdige årsplaner i fag som blir justert hvert år. Ledelsen ved skolen legger til rette gjennom å avsette tid til å oppdatere planene i planleggingsuka. Ledelsen gir også beskjed hvis det har vært endringer i de nasjonale planene. I flere av de innsendte årsplanene finner vi kompetansemål som har forskjellig verb fra de gjeldende læreplanene. Vi ser også noen årsplaner der det som heter kompetansemål er splittet opp, og bare deler av kompetansemålet ligger på trinnet. Forklaringen på dette varierer i intervjuene. Det fremkommer at kompetansemål som har endret innhold, ikke nødvendigvis blir endret på skolens årsplaner fordi det bare er språklige endringer, eller fordi endringene ikke anses å være betydelige.

Læreplanene er å regne som forskrifter, og innholdet i dem kan ikke endres. Selv om det kan være snakk om små språklige endringer, kan forskjellen på bruken av verb føre til en tolkning av innholdet som blir feil. Verb som brukes i kompetansemålene, vil også ha en betydning for hvordan elev og lærer vurderer kompetansen.

Siden vi finner at årsplanene inneholder kompetansemål som avviker fra gjeldende læreverk, kan vi ikke konkludere med at rektor sikrer at opplæringen har et innhold som bygger på kompetansemålene.

Ledelsen har lagt stor vekt på at lærerne skal gjøre målene kjent for elevene. Det gis uttrykk for at dette er forventet at skal gjøres til hver undervisningsøkt. Tilsynet viser at det er stor variasjon hvordan dette gjøres i undervisningen. Felles for alle er at elevene har 2-ukersplaner der det står mål i de fleste fag. Enkelte skriver i tillegg mål for undervisningen på tavla, andre sier dem muntlig. Det varierer også når elevene får vite målene for opplæringen. Enkelte gjør dette i hver økt, mens andre bare gjør dette i oppstarten av et tema.

Tilsynet viser at kompetansemålene i svært liten grad kommuniseres til elevene. Vi ser at det i enkelte fag står kompetansemål på arbeidsplanene til elevene, men det er mer unntaksvis. Enkelte læreverk har kompetansemålene skrevet, men det gjøres ingen sikring av om disse er gjeldende.

Vi finner at det er en innarbeidet fremgangsmåte at elevene i forbindelse med prøver og innleveringer får vite vurderingskriteriene. I enkelte tilfeller får også elevene være med å sette kriterier, men det er ikke en utbredt praksis ved skolen. Tilsynet viser også at det

er variasjoner mellom fag og mellom lærer på hvordan elevene får vite hva læreren vektlegger.

Som nevnt over er det en innarbeidet fremgangsmåte at årsplaner sjekkes ved skolestart, men endringer i kompetansemål blir ikke nødvendigvis oppdatert. Tilsynet har vist at det i enkelte tilfeller undervises etter kompetansemål som ikke er gjeldende. Våre funn viser at alle kompetansemålene dekkes av opplæringen. Delvis gjennom fagmøter på tvers av trinn og delvis ved at teamet følger trinnet alle tre årene. Vår vurdering er at dette ikke er tilstrekkelig. Ikke alle fagene har samme struktur for fagmøter. Særlig gjelder dette de praktisk-estetiske fagene. Vi finner heller ingen felles praksis for å sikre at alle kompetansemålene blir dekket ved bytte av lærer i faget underveis i opplæringen. Tilsynet viser at elever med vedtak om spesialundervisning får opplæring som dekker målene i IOP.

Vår konklusjon blir derfor at rektor sikrer at elever med spesialundervisning får opplæring som dekker målene i IOP, men at rektor ikke sikrer at opplæringen dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet i den ordinære opplæringen.

Tilsynet viser at elever med vedtak om spesialundervisning får IOP. De innsendte IOP og vedtak viser også at innholdet i IOP samsvarer med enkeltvedtakene. IOP og vedtak synliggjør avvik fra LK06 der det er aktuelt.

Våre funn viser også at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering før det fattes enkeltvedtak om spesialundervisning. Skolen har ikke sendt inn vedtak som avviker fra sakkyndig vurdering. De innsendte vedtakene bygger på den sakkyndige vurderingen. Tilsynet viser at lærerne som lager IOP bruker både enkeltvedtak og sakkyndig vurdering i arbeidet. I enkelte tilfeller kan arbeidet med IOP starte før enkeltvedtaket foreligger, men den blir ikke tatt i bruk før vedtaket er fattet.

Innsendte vedtak med avvik fra den ordinære opplæringen er tydelige på hvilke mål som eleven skal oppnå. IOP'ene viser også at vedtaket benyttes som utgangspunkt og at det lages konkrete mål for spesialundervisningen.

Funn fra tilsynet viser at skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at spesialundervisningen er samordnet med den ordinære opplæringen. Mye av undervisningen gis i form av tolærersystem i timene. I tillegg legges det opp til at så mye som mulig av opplæringen skal foregå i den ordinære klassen. Det er stor grad av samarbeid mellom den som gjennomfører spesialundervisningen og den som gjennomfører den ordinære opplæringen.

3.4 Fylkesmannens konklusjon

Rektor sikrer ikke at undervisningspersonalet knytter opplæringens innhold til kompetansemål i det enkelte faget.

Rektor sikrer ikke at opplæringen samlet dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet/i faget

Rektor sikrer at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæringen og hva som blir vektlagt i vurderingen av kompetanse

Rektor sikrer at opplæringen samlet dekker alle individuelle opplæringsmål i IOP.

Skolen utarbeider IOP hvert år for alle elever som har vedtak om spesialundervisning.

Innholdet i IOP samsvarer med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen, herunder når det er gjort avvik fra LK06.

IOP-en har egne mål for opplæringen når elevens opplæring skal avvike fra ordinære læreplaner.

Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringen (klassens) planer.

4. Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

4.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte av opplæringen. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og/eller i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Elevene skal få veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til.

Elevene skal gjøres kjent med målene for opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Dette gjelder for alle årstrinn og gjelder også for elever med individuelle mål i en IOP. Elevene skal gjøres i stand til å forstå hva de skal lære, og hva som er formålet med opplæringen. Lærerne gjennomfører opplæringen og må kommunisere dette til elevene.

Elevene skal få veiledning i hva det legges vekt på i vurderingen i faget.

Eleven skal kjenne til hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene skal kjenne til hva som kjennetegner ulik grad av kompetanse, og hva det legges vekt på i vurderingen av en prestasjon. Kravet til at det skal være kjent for eleven, innebærer at det ikke holder at informasjonen ligger på Internett eller kan fås ved å spørre læreren. Lærerne må kommunisere grunnlaget for vurderingen til elevene.

Elevene skal få tilbakemeldinger på hva de mestrer, og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse.

Vurderingen underveis i opplæringen skal gi god tilbakemelding og rettledning til eleven og være et redskap i læreprosessen, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 3-2 og 3-11. Underveisvurdering skal bidra til at eleven øker sin kompetanse i fag, jf. forskriften § 3-11. Underveisvurderingen skal gis løpende og systematisk, den kan både være skriftlig og muntlig, skal inneholde begrunnet informasjon om kompetansen til eleven og skal gis med sikte på faglig utvikling.

Elevene skal involveres i vurderingen av eget læringsarbeid.

Elevene skal delta aktivt i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-12. Lærerne må sørge for at elevene involveres i dette. Elevens egenvurdering skal være en del av underveisvurderingen.

Elevene skal fra og med 8. årstrinn få halvårsvurdering midt i opplæringsperioden i alle fag og på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet. Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen gir informasjon om elevenes kompetanse i fagene og veiledning om hvordan elevene kan øke kompetansen sin.

Halvårsvurdering i fag er en del av undervisvurderingen og skal uttrykke elevens kompetanse knyttet til kompetansemålene i læreplanverket, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-13. Halvårsvurdering skal også gi veiledning i hvordan eleven kan øke kompetansen sin i faget.

Halvårsvurdering uten karakter skal elevene få gjennom hele grunnopplæringen. Dette gjelder alle elever uavhengig av vedtak og type opplæring. Vurderingen kan være både skriftlig og muntlig.

Fra og med 8. årstrinn skal halvårsvurdering både med og uten karakter gjennomføres midt i opplæringsperioden og på slutten av opplæringsåret dersom faget ikke blir avsluttet. Halvårsvurderingen med og uten karakter gjenspeiler da den samme kompetansen.

Skolen må gjennomføre halvårsvurderinger på riktig tidspunkt og ha en innarbeidet fremgangsmåte for at innhold er i samsvar med forskriften.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

For elever med spesialundervisning skal skolen, i tillegg til halvårsvurdering med og uten karakter, en gang i året utarbeide en skriftlig rapport. Rapporten skal blant annet gi vurdering av elevens utvikling i forhold til målene i IOP, jf. opplæringsloven § 5-5.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporter gis på riktige tidspunkt og har et innhold i samsvar med forskriften.

4.2 Fylkesmannens undersøkelser

Elevene skal vite hvilke opplæringsmål opplæringen er knyttet til. Hunstad ungdomsskole har lagt ved dokumentasjon i form av årsplaner, ukeplaner og IOP`er. Intervjuer viser at det er en klar forventning fra ledelsen at lærerne selv skal være med på å sikre at nye eller endrede kompetansemål blir fanget opp hvert år, men at det er svært variabelt om dette gjøres. Ledelsen opplyser om at de også gir beskjed til personalet om endringer i læreplanen.

I intervjuer med personalet kommer det fram at det er godt samarbeid om fag på hvert trinn, og at det brukes felles årsplan, maler for ukeplaner og prøver. Årsplanen blir gjennomgått hvert år av en faggruppe. Ledelsen opplyser om at de sjekker mål på årsplaner. Innsendte årsplaner inneholder mål, men flere planer har uriktige kompetansemål fra læreplanen LK06, mens andre har kompetansemål som har endret ordlyd i forhold til LK06. Fylkesmannen har mottatt noen årsplaner der det legges til grunn ufullstendige mål for samfunnsfag og kroppsøving. Årsplanene i samfunnsfag er endret, eksempler på dette er at verbet «undersøke» erstattes med «forklare», og at noen kompetansemål blir kuttet ned og slått sammen. Eksempel på dette er at kompetansemålet «gjøre greie for kolonialisering og imperialismen og gje døme på avkolonisering» er omskrevet til «Gjøre greie for imperialismen og forklare teknologiske og samfunnsmessige erfaringer som følge av den industrielle revolusjon».

Alle innsendte ukeplaner har formulerte mål, men dette er sjeldent kompetansemål fra LK06. Intervjuer viser at lærerne «pakker ut» kompetansemål til mer håndgripelige mål, og i noen tilfeller er dette emnemål eller innledning fra kapittelside i læreverket. Noen forteller oss at elevene på 10. trinn oftere får presentert kompetansemål fra LK06 enn på

8. trinn.

Det er en uttalt forventning fra ledelsen at mål skal kommuniseres ut til elevene skriftlig på tavla i begynnelsen av hver undervisningstime. I tilsynet går det fram at det er ulik praksis i personalet. Noe av veiledningen vedrørende kompetansemål blir gitt muntlig i timene, andre sier at målene skrives på tavla i tilfeller der dette er hensiktsmessig, mens andre forteller at de ikke har kommet i gang med dette ennå. Det synes å være enklere å presentere mål for en matematikktime enn i praktisk-estetiske fag.

Når det gjelder veiledning i hva som blir vektlagt i vurderingen av elevens kompetanse, finner tilsynet store forskjeller mellom lærerne, og mellom fag. Noen forteller at de gjør dette, noen gjør det av og til mens andre ikke kjenner til forskjellen mellom vurderingskriterier og kompetansemål. Tilsynet finner også at det ikke er en innarbeid fremgangsmåte innad på trinnene, om hvordan elevene skal veiledes i hva som blir vektlagt i vurderingen av kompetanse. Ikke alle lærerne utarbeider vurderingskriterier for elevene, og oftest er det når elevene skal testes i etterkant at dette gjøres. I den grad vurderingskriterier utarbeides, er elevene sjeldent med på dette.

Elevene skal få tilbakemelding på hva de mestrer, og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse. Det gis både skriftlige tilbakemeldinger på prøver og innleveringer, samt muntlige tilbakemeldinger i timer og igjennom samtaler med elevene – den jevnlig tilbakemeldingen blir i stor grad gitt muntlig i det daglige arbeidet. I bare noen få tilfeller får elevene være med på å utarbeide kriterier. I tilbakemeldingene gis det også informasjon om hvordan elevene skal komme seg videre og oppnå en høyere kompetanse i faget.

Elevene skal involveres i vurderingen av eget læringsarbeid. Fylkesmannen har ikke blitt forevist noen dokumentasjon på egenvurdering og kan ikke se at det er noen innarbeidet rutine i skolens personale som sikrer elevene dette. Intervju med lærere gir oss ulike svar angående elevenes vurdering av eget læringsarbeid. Noen gjør dette, men det gjennomføres i liten grad, og det oppleves som tilfeldig. Noen lærere mener at samtalen på kontaktmøtet kan åpne opp for elevens egenvurdering. Personalet er ikke kjent med skolens rutiner for gjennomføring av egenvurdering, og gjennom intervjuer ser vi at det er store forskjeller mellom trinnene. Også samtaler med elever bekrefter at de i liten eller ingen grad involveres i vurderingen av sitt eget læringsarbeid.

Hunstad ungdomsskole har en innarbeidet fremgangsmåte med tanke på å gi halvårsvurdering i forbindelse med kontaktmøtet, der også de foresatte deltar. Halvårsvurdering i fag skjer to ganger pr år, i oktober og mars/april. Alle faglærere skal da gi skriftlig tilbakemelding for hver elev angående faglig ståsted og en framovermelding som inneholder begrunnelse for karakteren, samt veiledning om hvordan eleven kan øke sin kompetanse. Innsendt dokumentasjon viser at dette gjøres ulikt fra lærer til lærer – ikke alle gir veiledning i hvordan eleven kan øke sin kompetanse.

Halvårsvurderingen skrives inn i IT-systemet Visma FLYT Skole. Før kontaktmøtet sendes halvårsvurderingen hjem slik at den danner grunnlaget for samtalen på kontaktmøtet. I noen tilfeller deles denne ut på kontaktmøtet. Også elever med IOP har kontaktmøter og får halvårsvurdering.

Gjennom intervjuer går det fram at alle elevene, i tillegg til halvårsvurdering på kontaktmøtene, også får karakter i alle fag til jul og til sommeren. Halvårsvurderingen som blir gitt i oktober og mars/april, danner grunnlaget for karakteren elevene får ved semesterslutt.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten for IOP inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP'en. Gjennom intervjuer kommer det fram at selv om det er en del av personalet som er usikre på rutiner rundt årsrapporten, så utarbeides det hvert år en skriftlig rapport for de elevene som har IOP. Den faglærer som har undervisningen, skriver også evalueringen. Kontaktlærer evaluerer i tillegg den generelle delen. Denne årsrapporten kommer i tillegg til halvårsvurderingen som alle andre elever også får. Hunstad ungdomsskole har sendt inn dokumenter som viser at dette blir gjort.

4.3 Fylkesmannens vurderinger

Praksis ved Hunstad ungdomsskole viser at det ikke er en omforent forståelse i personalet når det gjelder veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 som opplæringen knyttes til.

Gjennom de eksemplene på ukeplaner vi har fått, kommer det i liten grad fram hvilke kompetansemål som legger grunnlaget for undervisningen. Det er varierende bruk av mål på ukeplaner, og vi ser at kompetansemål brukes i mindre grad på 8. og 9. trinn. I intervjuer med personalet kommer det fram at det er godt samarbeid om fag på hvert trinn, og at det brukes årsplan, felles maler for ukeplaner og felles prøver. Likevel er det stor variasjon på hvilken måte målene kommuniseres ut til elevene. Dette kan være uheldig og sårbart dersom det er opp til hver enkelt lærer å avgjøre om, og hvordan, man velger å presentere målene til elevene.

Intervjuer viser at lærere ikke i stor nok grad veileder elevene i hva det legges vekt på i faget. Selv om dette gjøres sporadisk, viser tilsynet at det ikke er en innarbeidet fremgangsmåte, men personavhengig. Skolen har ikke framlagt dokumentasjon som viser at det blir utarbeidet vurderingskriterier. Vurderingskriterier ville gjort det lettere for elevene å skulle vurdere egen kompetanse og læringsarbeid, og lettet arbeidet for lærere i å grunngi karaktersettingen.

Fylkesmannens undersøkelser viser at det er forskjeller i hvordan lærerne arbeider med å gi tilbakemeldinger til elevene på hva de mestrer, og hvordan veiledningen blir gitt for å øke kompetansen. Likevel ser vi igjennom tilsynet at lærerne ved skolen veileder elevene på hvordan de kan øke sin kompetanse. Det blir gitt både muntlige og skriftlige tilbakemeldinger, og selv om de muntlige tilbakemeldingene også i stor grad vises i teoretiske fag, ser vi også at disse i stor grad brukes i f. eks kroppsøving og kunst og håndverk.

Intervju med lærere gir oss vage svar angående elevenes vurdering av eget læringsarbeid. Det som synes å være praksis er at mye skjer i dialog med eleven underveis, uten at elevene egentlig forstår at det handler om egenvurdering. Også på kontaktmøtene åpnes det opp for en viss egenvurdering på grunnlag av halvårsvurderingen, men dette vil da være på et mer generelt grunnlag. Fylkesmannen kan ikke se at det finnes noen innarbeidet fremgangsmåte i skolens personale som sikrer elevene egenvurdering, men også her ser vi store forskjeller mellom de ulike trinnene. Vi finner ikke en felles forståelse for kompetansebegrepet. En slik felles forståelse er viktig

for å kunne planlegge undervisning, og gi en god underveisvurdering som kan gi eleven innsikt i egen kompetanse og hva som må til for å øke denne.

Fylkesmannen finner at skolens praksis vedrørende halvårsvurdering i fag for elever på ungdomstrinnet ikke tilfredsstillende de kravene som er gitt i forskrift til opplæringsloven § 3-13. Hunstad ungdomsskole gir halvårsvurderingen like før, eller under, kontaktmøtet midt i semesteret høst og vår. Halvårsvurderingen med karakter gis til jul og til sommeren, og inneholder verken ståsted eller fremovermelding. Karakteren skal gjenspeile og være grunnlaget for den vurderingen som ble gitt i halvårsvurderingen. Dermed blir det for lenge mellom underveisvurderingen *uten* karakter gitt på kontaktmøtet, og halvårsvurderingen *med* karakter gitt til jul eller sommer.

Innsendt dokumentasjon viser at skolen i årsrapport for IOP vurderer elevens utvikling ut fra målene i IOP.

4.4 Fylkesmannens konklusjon

Bodø kommune, Hunstad ungdomsskole, har ikke en innarbeidet fremgangsmåte for hvordan lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål opplæringen knyttes til, eller hvordan elevene blir kjent med hva som blir lagt vekt på i vurderingen.

Hunstad ungdomsskole sørger ikke for å involvere elevene i vurderingen av eget læringsarbeid.

Elevene fra og med 8. årstrinn får ikke halvårsvurdering uten karakter midt i opplæringsperioden i alle fag. De får heller ikke slik halvårsvurdering på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet.

Lærerne gir elevene tilbakemeldinger på hva de mester i fagene, og de veileder elevene om hva de må gjøre for å øke sin kompetanse i det enkelte faget.

Hunstad ungdomsskole har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen gir informasjon om elevenes kompetanse i fagene, og veiledning om hvordan eleven kan øke sin kompetanse.

Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten for IOP inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP`en.

5. Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

5.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Læreren skal, som en del av underveisvurderingen, vurdere om den enkelte eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Skolen

må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte slik at lærerne vurderer systematisk og løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Alle elever har krav på tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 1-3. Dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, skal skolen først vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må se på om tiltak knyttet til arbeidsmåter, vurderingspraksis og arbeidsmiljø kan bidra til at eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Fremgangsmåten for dette må være kjent og innarbeidet. Dette skal skolen gjøre før eleven eventuelt blir henvist til PPT for en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

I noen tilfeller vil skolens vurdering og eventuelle utprøving av tiltak etter opplæringsloven § 5-4 konkludere med at eleven ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har da krav på spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Det er viktig at prosessen for å kunne gi spesialundervisning blir startet så snart som mulig etter at behovet for dette er avdekket. Undervisningspersonalet har derfor både plikt til å vurdere om en elev trenger spesialundervisning og å melde fra til rektor når det er behov for det, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må ha en fremgangsmåte som er kjent og innarbeidet blant lærerne slik at de vurderer og melder behov for spesialundervisning.

5.2 Fylkesmannens undersøkelser

Lærerne ved Hunstad ungdomsskole vurderer i varierende grad om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Tilsynet viser at det ikke finnes noen felles forståelse for når en bekymring er stor nok til å meldes inn. At det ikke er en felles forståelse for kompetansebegrepet, bidrar kanskje til det. Gjennom intervjuer framkommer det at enkelte bruker prøver/kapitteltester for å vurdere elevens læringsutbytte, noen bruker innleveringer og innsats i timene, mens andre nevner nasjonale prøver som eventuelt grunnlag for bekymring. Noen lærere uttaler at mye vurdering skjer kontinuerlig gjennom samtaler med elevene i timene.

Lærerne er opptatte av raskt å sette i gang tiltak når de mener at eleven ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Saken tas gjerne opp på trinnet først, slik at også andre lærere kan komme med sine tanker. Intervjuer viser at lærerne varierer på arbeidsmåter og mengde stoff som skal innlæres. Det kan lages andre typer planer, elevene kan benytte seg av studierommet for tettere oppfølging – et eget rom med begrenset antall plasser og som alltid har en pedagog til stede. Det vurderes også arbeidsmengde og struktur på arbeidsøkta, differensierte arbeidsplaner og ulike grupperinger av elever. Tilsynet viser at lærerne i liten grad ser på egen vurderingspraksis i de tilfeller elevene ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

I dokumentet «Når vi er bekymret for en elev – veileder», står det en sjekkliste for hvilke aktiviteter som skal gjennomføres fra bekymring til tiltaksplan. Her står det nedfelt at bekymring skal tas opp med trinnet før det samtales med eleven og deretter foresatte.

Så innkaller kontaktlærer foresatte til møte, eventuelt sammen med rektor/inspektør, før det utformes en tiltaksplan som over en periode på 4-6 uker skal gjennomføres og evalueres. Under intervjuene er det ingen som snakker om dokumentet «Når vi er bekymret for en elev – veileder» uten at det etterspørres eksplisitt om dette, og intervjuer med personalet viser at rutinen i dokumentet ikke er kjent.

Vi får sprikende svar om hva som skjer når en lærer er bekymret. Noen tar dette opp med læreren de deler klasse med, noen tar dette opp på teammøtet, noen går til HUS-teamet, mens mange nevner PPT-arbeider som har arbeidsplass på skolen. Bare en lærer sier at man går til rektor og melder bekymring.

Det framkommer i tilsynet at PPT-arbeider på skolen er rask til å gjennomføre observasjoner, tester og kartlegging. Dette fører til at det går kort tid fra bekymring meldes til tiltak settes i gang.

5.3 Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen vurderer at lærere som ser at en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, tar tak i dette og utveksler informasjon med andre lærere hvis det trengs. Tiltakene er variable, og selv om arbeidet er usystematisk viser våre funn at lærerne gjør sine vurderinger og greier å tilpasse opplæringen til den enkelte elev.

Vi finner ikke at det er en innarbeidet fremgangsmåte i arbeidet med å sikre at lærerne systematisk og løpende vurderer dette. Ulike svar i intervjuene under tilsynet viser at dette ikke er et systematisk arbeid. Det er heller ikke en ensartet praksis som sier noe om tidspunktet lærere bør sette inn tiltak.

Tilsynet avdekker at lærere i varierende grad reflekterer over egen vurderingspraksis i forbindelse med elevenes manglende læreutbytte. Arbeid med Vurdering for læring vil kunne hjelpe skolen å få dette implementert i praksis. Satsingen er inne i sitt siste år med pulje 7, men det finnes tilgjengelige ressurser som nettkurs.² Når det gjelder vurdering av arbeidsmåter og læringsmiljø, vurderes dette bredt og inngående og skolen har mange ulike innfallsvinkler og ressurser som kan brukes.

Ved Hunstad ungdomsskole har en PPT-arbeider sin arbeidsplass. Dette virker som en god løsning for skolen, da intervjuer viser at terskelen for å søke råd er lav, og videre at det er enkelt å få hjelp til å kartlegge elever for å vurdere om en elev har behov for spesialundervisning. Samtidig viser intervjuer at lærere ikke melder dette til rektor.

5.4 Fylkesmannens konklusjon

Bodø kommune, Hunstad ungdomsskole, har ikke en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen har heller ikke en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at det for elever som ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, gjennomføres en vurdering av egen vurderingspraksis. Videre ser vi i tilsynet at vurderingen av både arbeidsmåter og læringsmiljø gjøres i stor grad.

Skolen har ikke en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

² <http://www.mooc.no/course/skolebasert-vurdering-for-laering/>

Fylkesmannen finner at Hunstad ungdomsskole gjennomfører tiltak når lærerne har mistanke om at en elev ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Hunstad ungdomsskole har en felles innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning når de ikke får tilfredsstillende utbytte av den tilpassede opplæringen som er gitt.

6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

6.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med å vurdere behov for særskilt språkopplæring. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. For elever med behov for særskilt norskopplæring må en innarbeidet fremgangsmåte sikre at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Elever i grunnopplæringen med annet morsmål enn norsk og samisk, har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen på skolen, jf. opplæringsloven § 2-8. Om nødvendig har elevene også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skoleeier har ansvaret for at kartleggingen av elevens norskferdigheter blir gjort før vedtaket om særskilt språkopplæring. I de fleste tilfeller er det skolen som gjennomfører kartleggingen. Skolen må også vurdere om eleven eventuelt har behov for morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte som sikrer dette.

Elever med vedtak om særskilt språkopplæring skal få kartlagt sine norskferdigheter underveis i opplæringen.

Skolen skal også kartlegge eleven underveis i opplæringen når eleven får særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8. Dette for å vurdere om eleven har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen på skolen. Skolen må foreta en individuell vurdering av tidspunktet for dette.

6.2 Fylkesmannens undersøkelser

Skolen følger Bodø kommunes retningslinjer for opplæring av flerspråklige elever, oppdatert desember 2016. Ifølge retningslinjene kan nyankomne elever velge om de vil starte på nærskolen eller på mottaksskole. De kan i utgangspunktet være på mottaksskole i ett år før de overføres til nærskolen. Det gjennomføres mottaksmøte med nyankomne elever som ledes av undervisningsinspektør II på Bankgata ungdomsskole. Rutinene sier videre at det skal fattes enkeltvedtak om særskilt språkopplæring. Det legges opp til at elever som får vedtak om særskilt språkopplæring skal følge Læreplan i Grunnleggende norsk (GNO).

Flerspråklige elever får en egen språkperm som skal inneholde kartlegginger, vurderinger og elevarbeider. Denne permene skal følge eleven frem til avslutning av særskilt språkopplæring.

Kommunen har også utviklet en mal for enkeltvedtak etter oppl.l. § 2-8 med veiledning. Skolen bruker denne malen ved utarbeidelse av enkeltvedtak. De innsendte vedtak viser at det blir gjort en vurdering av elevens nivå i forhold til GNO plan. De viser til at det gis særskilt norskopplæring i et antall timer. Innsendte vedtak viser også at det skal gis tospråklig opplæring, men det angis bare språk. Det gis ingen begrunnelse eller angis antall timer. Intervju og annen innsendt dokumentasjon viser at skolen bruker begrepet *morsmålsopplæring*, selv om veilederen til enkeltvedtak sier at Bodø kommune ikke gir morsmålsopplæring.

Skolen har en lærer som har ansvar for særskilt norskopplæring på hvert trinn. Disse bruker språkpermen i arbeidet. Elevene blir jevnlig vurdert etter nivåene og målene i GNO planen. Det er vanlig med 114 årstimer (3 uketimer), og undervisningen gis enten som en-til-en eller i grupper. Elever med særskilt norskopplæring kan ha sin opplæring mens resten av klassen har andre fag.

Det blir gjort en kontinuerlig vurdering av om elevene har tilstrekkelige kunnskaper i norsk til å følge den ordinære opplæringen. Skolen har ikke hatt elever som er kommet så langt at det er fattet vedtak om avslutning av særskilt tospråklig opplæring.

6.3 Fylkesmannens vurderinger

Ved å følge kommunens retningslinjer har skolen en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. Dette gjøres i samarbeid med mottaksskole. Fylkesmannen kan ikke finne at det gjøres en vurdering av om eleven også har behov for tospråklig opplæring og/eller morsmålsopplæring. Tilsynet viser også at begrepene tospråklig opplæring og morsmålsopplæring blandes. Vi kan derfor ikke konkludere med at skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elever med særskilt norskopplæring også har behov for tospråklig opplæring og/eller morsmålsopplæring.

Skolen har egne lærere som har ansvar for særskilt norskopplæring på hvert trinn. Tilsynet viser at disse bruker språkpermene til elevene aktivt, og at elevenes norskferdigheter kartlegges underveis i opplæringen. Selv om skolen ikke har hatt elever som er vurdert til å ha gode nok norskferdigheter til å følge den ordinære opplæringen, viser våre funn at vurderingene som gjøres har til hensikt å avgjøre dette.

6.4 Fylkesmannens konklusjon

Skolen har ikke en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring når eleven har behov for særskilt norskopplæring.

Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. Norskferdighetene til elever med vedtak om særskilt tospråklig opplæring blir kartlagt underveis i opplæringen.

6.5 Fylkesmannen bemerker

Fylkesmannen har i dette tilsynet sett på skolens praksis med vurdering og kartlegging jf. oppl.l. § 2-8. Vi har ikke sett på organiseringen som sådan, men tilsynet viser forhold som vi ønsker å bemerke.

I Mal for enkeltvedtak er det i veiledningen sagt at Bodø kommune ikke gir morsmålsopplæring. Oppl.l. § 2-8 første ledd er tydelig på at behovet for morsmålsopplæring skal vurderes. Det er ikke anledning til på generelt grunnlag å si at

det er vurdert og ikke funnet behov. Det skal gjøres en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Dette bør konkretiseres i malen og veiledningen.

7. System for å vurdere og følge opp at kravene blir etterlevd

7.1 Tilsynet er ikke utvidet til å omfatte skoleeiers system

Vi har vurdert å utvide tilsynet til å omfatte om skoleeier har et forsvarlig system for å vurdere og følge opp om kravene i regelverket er oppfylt, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd. Dette gikk frem av vårt varselbrev. Til å vurdere dette har vi lagt til grunn skoleeiers og skolens egenvurdering, intervju på skolen og dokumenter og funn i tilsynet. Samlet sett vurderer vi at informasjon fra disse kildene ikke tilsier en utvidelse av tilsynet til å omfatte om skoleeier har et forsvarlig system innenfor det temaet tilsynet omfatter. Vi viser da spesielt til:

- *Ledersamtaler med rektorer*
- *Utviklingsbesøk*
- *Bruk av kvalitetskontrollsystem (1310.no)*
- *Det er utviklet felles maler for vedtak og rapporter som gjennomgås av skoleeier*

Vi understreker at denne informasjonen ikke er et godt nok grunnlag til å vurdere om skoleeiers system oppfyller alle kravene i regelverket. Vi kan derfor på et senere tidspunkt gjennomføre tilsyn med om skoleeier har et forsvarlig system innenfor temaet i dette tilsynet eller på andre områder. Dette kan bli aktuelt dersom vi får nye opplysninger fra andre kilder eller gjennom andre tilsyn.

8. Frist for retting av brudd på regelverket

Fylkesmannen har i kapitlene 3 til og med 6 konstatert brudd på regelverket. I denne rapporten gis Bodø kommune frist til å rette brudd på regelverket, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 31.08.2017. Skoleeier må innen denne datoen sende Fylkesmannen en erklæring om at bruddet på regelverket er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddet er rettet.

Dersom brudd på regelverket ikke rettes innen den fastsatte fristen, vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som vedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen i denne rapporten:

Skolens arbeid med opplæring i fag

1. Bodø kommune må sørge for at det lokale arbeidet med læreplaner ved Hunstad ungdomsskole oppfyller kravene til opplæringsloven §§ 2-3, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 1-1, 3-1 og 3-2.

Bodø kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Rektor sikrer at undervisningspersonalet knytter opplæringens innhold til kompetansemål i det enkelte faget.

- b. Rektor sikrer at opplæringen samlet dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet/i faget

Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

2. Bodø kommune må sørge for at den individuelle underveisvurderingen ved Hunstad ungdomsskole bidrar til at elevene får realisert sine muligheter til å nå målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5 og forskrift til opplæringsloven §§ 3-1, 3-2, 3-11, 3-12 og 3-13.

Bodø kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål fra LK06 / mål i IOP som opplæringen er knyttet til.
- b. Lærerne veileder elevene i hva det legges vekt på i vurderingen i det enkelte faget.
- c. Lærerne sørger for å involvere elevene i vurderingen av eget læringsarbeid.
- d. Elevene fra og med 8. trinn får halvårsvurdering uten karakter
 - midt i opplæringsperioden i alle fag
 - på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet

Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

3. Bodø kommune må sørge for at Hunstad ungdomsskole sikrer at den enkelte elevs utbytte av opplæringen blir systematisk vurdert og fulgt opp, jf. opplæringsloven §§ 1-3, 5-1, 5-4 og 5-5 og forskrift til opplæringsloven § 3-11.

Bodø kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.
- b. Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at det for elever som ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, gjennomføres vurdering av vurderingspraksis
- c. Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor

Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

4. Bodø kommune må sørge for at Hunstad ungdomsskole sikrer at elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål, får vurdert sitt behov for særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8.

Bodø kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring når eleven har behov for særskilt norskopplæring.

9. Skoleeiers frist til å rette

Som nevnt i kapitlet ovenfor er skoleeier gitt frist for å rette de brudd på regelverket som er konstatert i denne rapporten.

Frist for tilbakemelding er **31.08.2017**.

Skoleeier har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Eirik Arntsen

Håkon Baltzersen

Christina Thon

Tilsynsleder

Tilsynsmedarbeider

Tilsynsmedarbeider

Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget

Følgende dokumenter inngår i dokumentasjonsgrunnlaget for tilsynet:

- Reflex egenvurdering skoleeier
- Reflex egenvurdering skoleledelse
- Reflex egenvurdering lærere
- Diverse arbeidsplaner alle trinn
- Diverse årsplaner samfunnsfag, kroppsøving og matematikk – alle trinn
- Årshjul fellestid
- Diverse halvårsvurderinger elever
- Diverse rutiner og håndbøker
- Sakkyndig vurdering, IOP, enkeltvedtak og møtereferat diverse elever

Det ble gjennomført stedlig tilsyn 22. og 23. mars 2017

Det ble avholdt intervjuer med:

- Rektor og inspektør
- 9 lærere
- Elever
- FAU